

Марина Юріївна Мельник,

кандидат педагогічних наук,
завідувач відділу діагностики обдарованості
Інституту обдарованої дитини НАПН України,
м. Київ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6581-5129>

УДК 159.923.38

DOI: <https://doi.org/10.32405/2309-3935-2019-4-56-64>

ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ ТА КАР'ЄРНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

Анотація.

У статті здійснено аналіз сучасного ринку праці та тенденцій його розвитку. Зазначено, які з сучасних технологій будуть впроваджені найближчим часом у бізнес і виробництво. Описано стабільні й нові професії та професії, що втрачають актуальність. Висвітлено регіональну специфіку ринку праці та тенденції його розвитку. Описано альтернативні форми працевлаштування: фрілансери, вільно-зайняті (Gig Workers), крауд-працівники (Crowd Workers). Висвітлено основні зміни у вимогах роботодавців до особистості працівника. Згадано особливості впливу професійних і soft skills на професійну реалізацію. Окреслено перспективи подальших досліджень проблеми.

Ключові слова: обдарованість; обдаровані учні старших класів; професійне самовизначення; профорієнтація.

На сьогодні людство живе в найбільш змінювану та динамічну епоху. Фундаментальні зміни помітні в усіх сферах життя. Сповільнення зростання економіки, посилена глобальна конкуренція, стабільно зростаючий темп і попит на постійні зміни сприяють зростанню невизначеності. Відкритим залишається запитання: чи зможуть парадигми та інструменти вчорашнього дня вирішити майбутні виклики? Так, П. Друкер [7] у 2001 р. зауважив, що сучасне суспільство перебуває в стані переходу до «Наступного суспільства», описуючи такі, характерні для сучасності тенденції, як стрімко старіюче населення, зміна важливості знань, урбанізація, зниження виробництва і, як наслідок, падіння зайнятості, що посилюється також через розвиток інформаційних технологій. Послідовник П. Друкера, Д. Бекер [5] розвинув його ідеї, обґрунтувавши 16 тез для наступного суспільства. Зокрема, дослідник описує нову форму культури, структури суспільства, інтеграції, політики, економіки, мистецтва, науки, релігії, освіти, бізнесу тощо.

Метою статті є аналіз теоретичних і практичних засад дослідження проблеми сучасної професійної орієнтації та кар'єрного консультування.

Сьогодні наша країна та весь світ зазнають значних соціальних, культурних, демографічних, економічних, екологічних і технологічних змін. Безперечно, означені зміни накладуть свій відби-

ток і кон'юнктуру ринку праці, який, втім, зазнає значних змін вже зараз. Виникають нові та зникають існуючі професії в дедалі коротші терміни. Згідно з даними Міжнародної організації праці при ООН, за останні 100 років понад 600 професій безслідно зникли, а понад 1000 зазнали величезних трансформацій [10]. Такі колись поширені професії, як *пінспоттер* (працівник, який розставляв кеглі та повертав кулі гравцям гри в боулінг до винайдення автоматичного кеглеустановочного механізму), *будильщик* (перед широким розповсюдженням годинників будильщик будив зранку мешканців стуком у вікно), *людина-радар* (працівник, який за допомогою вух-локаторів слухав наближення ворожої авіації), *ліхтарник* (фахівці, які запалювали та здійснювали технічне обслуговування вуличних ліхтарів), *читач* (читали періодичну та художню літературу для працівників заводів і фабрик), *обчислювач* (фахівці, які здійснювали складні обчислення до винаходу комп'ютера), *телефоніст* (працівник, який здійснював ручне з'єднання абонентів телефонного зв'язку до винаходу автоматичного комунікатора) тощо нині викликають подив. Багато майбутніх робочих місць, імовірно, будуть результатом нинішнього науково-технічного прогресу. За однією з оцінок, майже дві третини сьогоднішніх вихованців закладу дошкільної освіти матимуть професії, яких сьогодні не існує [16].

Рис. 1. Прогноз упровадження технологій до 2022 р. (ВЕФ, [16])

Безперечно, багато поширених зараз професій продовжуватимуть бути частиною майбутнього, однак вони зазнають значних змін. Багато професій перетворюються на щось нове, або зовсім зникнуть. З новими технологіями, такими, як штучний інтелект, віртуальна реальність, Big Data, «Інтернет речей», машинне навчання та хмарні технології, ринок праці зіштовхнеться з абсолютно новими викликами. У майбутньому значна частина професій буде повністю автоматизована, водночас з'являться нові сектори та професії, до яких необхідно готувати підростаюче покоління.

По мірі того, як технологічні прориви «стирають» кордони між робочими завданнями, які виконує людина, і тими, що виконуються машинами та алгоритмами, глобальний ринок праці зазнає значних перетворень [16]. Сьогодні частина популярних професій замінюють програми й алгоритми. Прикладом цьому є термінали самообслуговування в McDonald's та каси самостійного обслуговування в супермаркетах (витісняють професію касира), Приватбанк для бізнесу або таксер (частково замінюють бухгалтера), банк без відділень Монобанк (зникає потреба у фахівцях банківської справи). Окрім того, якщо наведені вище професії здійснюють алгоритмізовану роботу та їх зміна в довготривалій перспективі є очікуваною, то вже зараз нейромережі успішно замінюють професії журналіста й редактора. Так, журнал Esquire вирішив розширити межі сторітелінгу, використавши спеціального редактора на

основі штучного інтелекту. Так, частина квітневого номеру журналу була підготовлена програмою з технологією штучного інтелекту [8]. Необхідно згадати також побудовану А. Кінгом мовну модель у форматі OpenAI. Talk to Transformer [12] генерує узгоджені абзаци тексту, машинний переклад, відповіді на запитання й узагальнення.

Проблема трансформації ринку праці у майбутньому, поява нових і зникнення наявних професій є актуальною як для кожної конкретної людини, так і для суспільства. Так, на Всесвітньому економічному форумі (ВЕФ) це питання неодноразово піднімалося. У 2018 р. ВЕФ [16] випустив доповідь з теми «Професії майбутнього». Згідно з нею, головними драйверами змін ринку праці було визначено: швидкісний мобільний Інтернет, штучний інтелект, широке застосування аналітики великих даних і хмарні технології. Вони, відповідно до оцінок експертів форуму, поєднуються з соціально-економічними тенденціями, що сприяють розвитку бізнесу в поєднанні з поширенням нових технологій.

Згідно з доповіддю [16], глобальний ринок праці зараз зазнає відчутних змін через технічні прориви, завдяки яким більшість робочих завдань виконують роботи або програми-алгоритми. У доповіді зазначено, які з сучасних технологій будуть упроваджені найближчим часом у бізнес та виробництво (рис. 1). Так, 85 % опитаних для підготовки звіту представників виробництва та бізнесу заявили про упровадження до 2022 р. аналітики

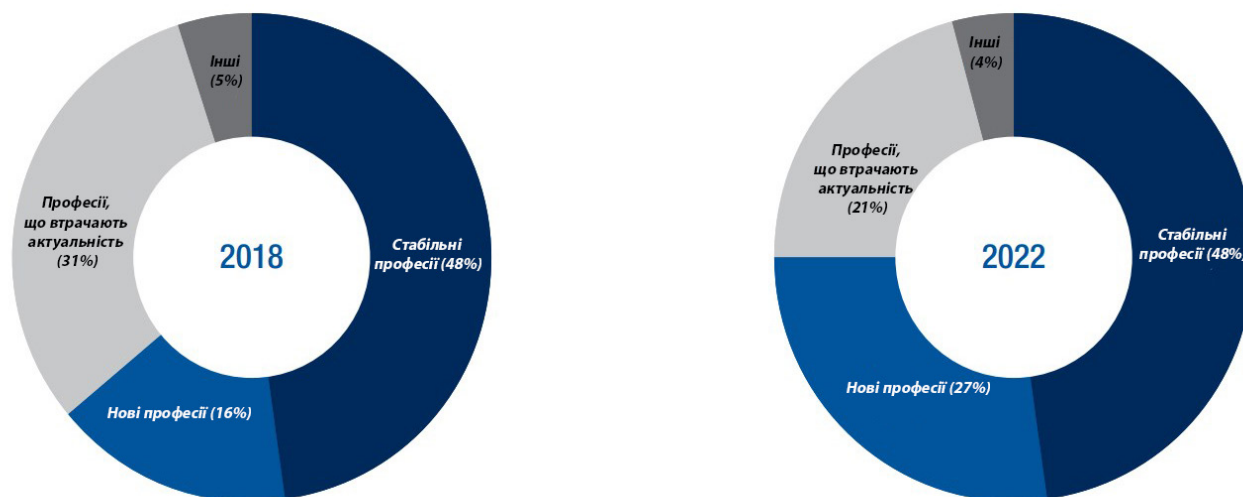

Рис. 2. Частка стабільних, нових професій та професій, що втрачають актуальність (прогноз ВЕФ) [16]

великих даних, 75 % респондентів – мобільних і веб-додатків й «Інтернету речей», 73 та 72 % респондентів планують упроваджувати машинне навчання та хмарні технології відповідно.

Згідно з оцінками роботодавців, яких було опитано для звіту Всесвітнього економічного форуму, до 2022 р. в усіх галузях промисловості кластер нових професій збільшиться з 16 до 22 % від загальної кількості працюючих, а частка професій, що втрачають актуальність, зменшиться з 31 до 21 % (рис. 2). Очікується, що спад затребуваності одних професій буде компенсовано зростанням попиту на нові професії (зростання на 11 %). Приблизно половина основних робочих місць залишиться стабільною до 2022 року [16].

Згідно з даними Всесвітнього економічного форуму [16] (табл. 1), у найближчому майбутньому збережеться високий попит на керуючих і вико-

навчих директорів, розробників програмного забезпечення та веб-додатків, аналітиків даних, учених, фахівців з логістики, інженерів, викладачів ЗВО, операторів заводів з переробки нафти і природного газу. Наголошено також на тривалому попиті на професії, де використовуються виключно людські навички (фахівці з обслуговування клієнтів, мистецькі професії тощо). «Нові» професії цілком очікувано будуть тісно пов'язані з новаціями і технологіями. Так, очікується зростання попиту на фахівців зі штучного інтелекту і машинного навчання, фахівців по роботі з великим даними, експертів з автоматизації процесів, інженерів-робототехніків і блокчейн-фахівців. Професії, які будуть ставати все менш актуальними, передбачають рутинне виконання роботи та середню кваліфікацію. Вони будуть скорочуватися через розвиток нових технологій і постійну автоматизацію процесів. У списку «втрачаючих актуальність»

Таблиця 1

Стабільні, нові та професії, що втрачають актуальність (прогноз ВЕФ)

Стабільні професії	Нові професії	Професії, що втрачають актуальність
Керуючі та виконавчі директори	Аналітики*	Спеціалісти по вводу даних
Менеджери різних рівнів*	Вчені*	Бухгалтери
Розробники програмного забезпечення	Спеціалісти з машинного навчання	Касири
Аналітики*	Менеджери*	Адміністративні та виконавчі секретарі
Вчені*	Big Data аналітики	Майстри з монтажу
Фахівці з продажу та маркетингу*	Спеціалісти з цифрової трансформації	Менеджери по роботі з клієнтами*
Торгові представники	Фахівці з продажу та маркетингу *	Адміністративні менеджери*
Фахівці з роботи з персоналом	Фахівці з організаційного розвитку*	Аудитори
Фінансові та інвестиційні радники	Розробники програмного забезпечення	Робітники складу
Адміністратори баз даних	Спеціалісти з інформаційно-технічного обслуговування	Працівники пошти
Фахівці з постачання та логістики	Фахівці з автоматизації процесів	Механіки
Фахівці з управління ризиками	Аналітики інформаційної безпеки *	Технічні фахівці в галузі електроніки
Фахівці нафтогазової інженерії	Фахівці з електронної комерції	Спеціалісти банківської сфери

продовження табл. 1

Оператори заводів з переробки нафти і природного газу	Інженери-робототехніки*	Водії
Викладачі вищої школи	Культурологи	Агенти з продажу
Інженери-енергетики	Робочі спеціальності*	Продавці
Фахівці з організаційного розвитку	Фахівці з цифрового маркетингу	Фахівці зі страхування
Оператори хімічних переробних установок	Фахівці сервіс-дизайну	Юристи, адвокати
Фахівці з робототехніки*	Фахівців зі штучного інтелекту	
Оператори	Блокчейн-фахівці	

Примітка: професії, позначені * можуть бути затребуваними в одних сферах і ставати не популярними в інших.

професій згадані бухгалтери, секретарі, аудиторі, касири, водії, адвокати [16].

Зауважимо, що важливої значущості для ринку праці набує регіональна специфіка. Структура ринку праці, попит на професії залежить безпосередньо від економічного та соціокультурного розвитку країни. Так, згідно з даними департаменту праці США [6], найбільший приріст попиту до 2028 р. буде у сферах медицини, освітніх послуг та інформаційних технологій. Зокрема, до 15 найбільш швидко зростаючих професій з 2018 до 2028 рр. (рис. 3) [15] було зараховано техніку з сонячної енергії та обслуговування вітрогенераторів, що пов'язано зі зростаючим переходом до використання чистих джерел енергії.

Імовірно, сонячна та вітроенергетика будуть значною частиною енергетичного майбутнього. Ця галузь активно розвивається в усьому світі і в Україні.

Через зростаючу тривалість життя та старіння населення, система охорони здоров'я може зіштовхнутися зі збільшенням пацієнтів. Затребуваними, на думку департаменту праці, будуть фахівці, які здатні діагностувати та лікувати пацієнтів з різними гострими та хронічними станами. Очікується особливий попит на молодших медичних фахівців, які здатні надавати допомогу вдома у пацієнтів. Прогнозується також попит на фахівців, які надають освітні послуги людям з особливими потребами. Також очікуваним є зростання попиту на фахівців

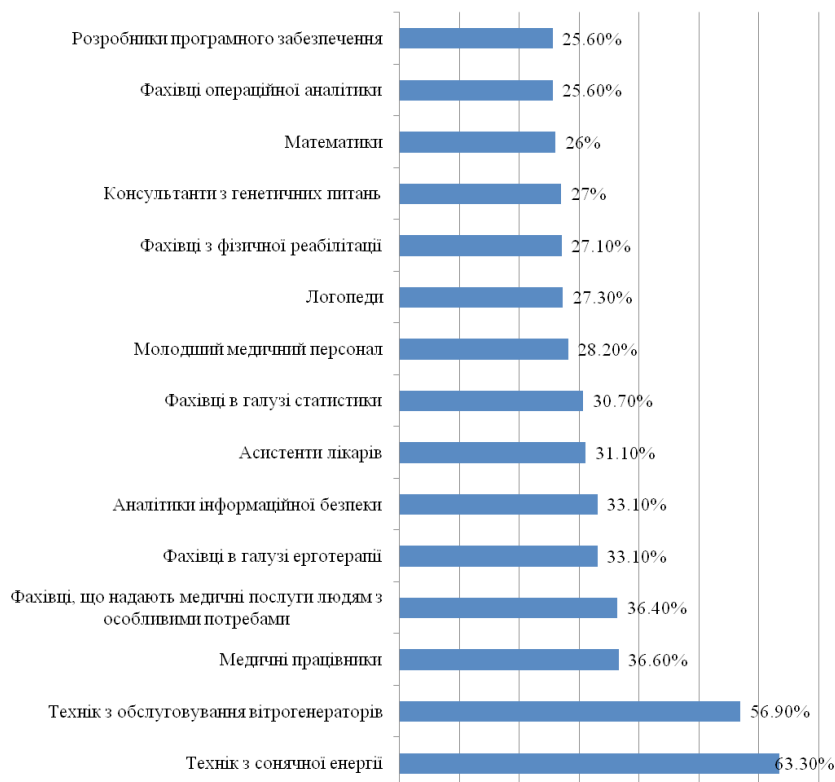

Рис. 3. 15 найбільш швидко зростаючих професій США з 2018 до 2028 рр. [6]

ІТ-сфери, зокрема аналітиків інформаційної безпеки та розробників програмного забезпечення.

На специфіку ринку праці впливають соціо-економічні особливості кожної країни та регіону. Зокрема, прогнозується [17], що в країні з невисоким рівнем економічного розвитку буде поступово перенесено промислове виробництво з більш успішних країн, а отже, у цих державах підвищиться попит на професії, неперспективні в успішних країнах світу. Так, згідно з даними Міжнародної організації праці, до 2025 р. в країнах, що розвиваються, очікується зростання зайнятості в оптовій та роздрібній торгівлі й ремонтній діяльності (рис. 4). Однак у країнах із нижчим

середнім та вищим середнім рівнями доходу очікуваним є значне зростання зайнятості у сферах нерухомості та бізнесу. У розвинених країнах зайнятість у сфері нерухомості та бізнесу також буде зростати, а частка зайнятості в оптовій і роздрібній торгівлі буде зменшуватися. Окрім того, очікується, що зайнятість у готельно-ресторанній сфері й туризмі зросте (в різній мірі) в усіх країнах. Також прогнозується рівномірне зростання частки зайнятих у сфері неринкових послуг. Зокрема, у країнах, що розвиваються та з низьким рівнем середнього доходу, основний внесок у це зростання внесе сектор освіти. У розвинених країнах і країнах із вищим середнім рівнем до-

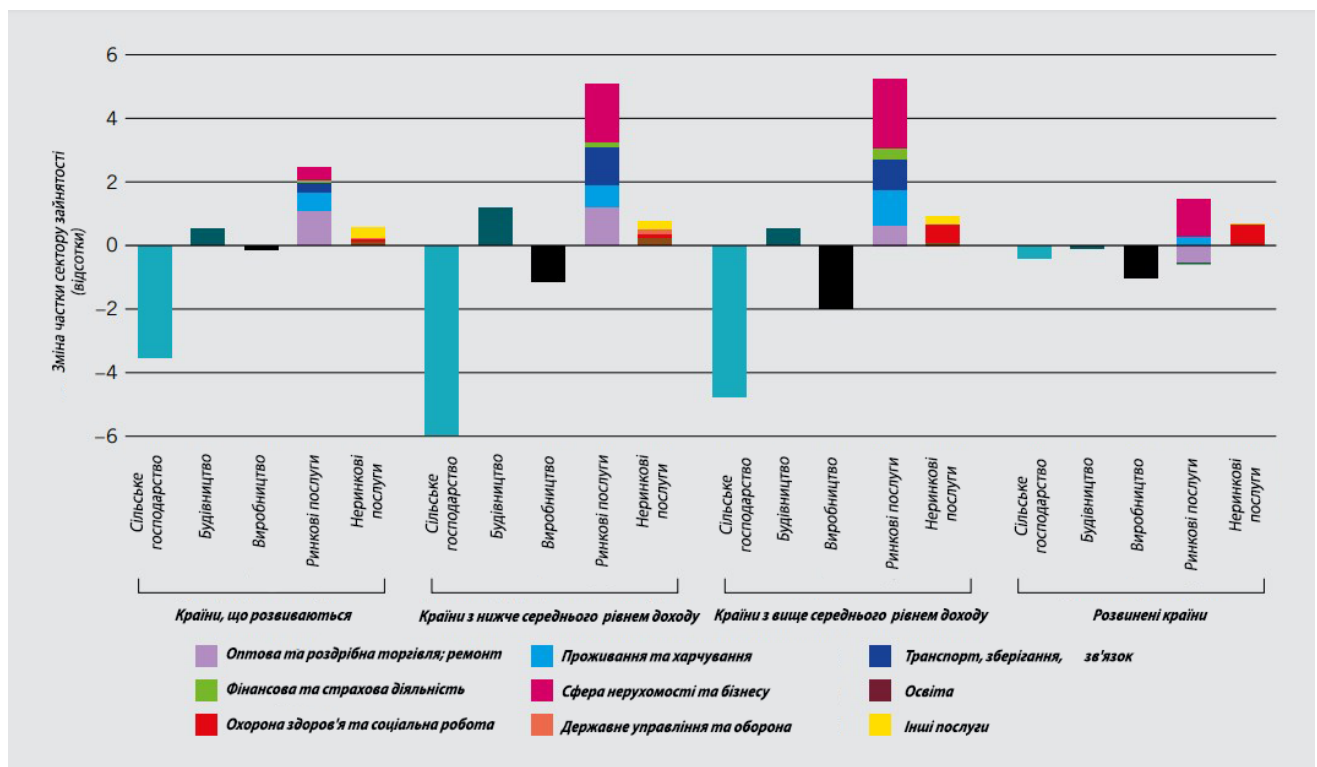

Рис. 4. Прогнозована зміна частки зайнятості (2017–2025 рр.) [17]

ходу означене зростання прогнозується в секторі охорони здоров'я та соціального забезпечення.

Зміни глобального ринку праці безпосередньо стосуються й України. Так, згідно з даними Державної служби зайнятості, станом на 1 листопада 2019 р. в Україні зареєстровано 16,6 мільйонів зайнятих громадян, кожний п'ятий з яких – це людина у віці від 15 до 29 років, для якої вибір професії є надзвичайно актуальним. Найбільшим попитом на сучасному ринку праці користуються фахівці сфери переробної промисловості, торгівлі, сільського господарства, освіти та транспорту (рис. 5).

Дані, що наведені експертами порталу HeadHunter [4], засвідчують, що в найближчому майбутньому прогнозованим є зростання попиту на фахівців з продажу та менеджерів по роботі з клієнтами, ІТ-спеціалістів (зокрема розроб-

ників програмного забезпечення), маркетологів, і PR-менеджерів. Дефіцитними будуть робітничі професії – інсталювальники, сервісні інженери, автослюсарі.

Згідно з Державною службою зайнятості [2], затребуваними в Україні у 2019 р. є кваліфіковані робітники – водії, швачки, оператори та машиністи котельної, слюсарі, електромонтери, електрогазозварники, токарі, трактористи, монтери колії, оператори заправочних станцій, робітники з комплексного обслуговування будинків, малярі, муляри та столяри. Також попитом користуються фахівці сфери послуг: продавці, кухарі, пекарі, помічники вихователя, молодші медичні сестри, бармени, перукарі, соціальні робітники, пожежні-рятувальники та ін. Також відмічається високий попит роботодавців на професіоналів і фахівців з досвідом роботи –

Рис. 5. Структура вакансій за січень–жовтень 2019 року (за видами економічної діяльності) [2]

бухгалтерів, вихователів, учителів, лікарів, інженерів різних галузей, фармацевтів, провізорів [2].

Однак, згідно з даними Міністерства освіти і науки України, у 2019 р. серед абітурієнтів в Україні популярнішими є філологічні та юридичні спеціальності, менеджмент і комп'ютерні науки (рис. 6) [1]. У 2019 р. абітурієнти подали до закладів вищої освіти 831 493 заяви. Більше 65 000 з них було подано на філологічні спеціальності та право, дещо

менше – на менеджмент. Важливим також є те, що найменш популярними серед абітурієнтів були такі галузі знань: воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону (756 заяв), біологія (4770 заяв), ветеринарна медицина (5063 заяви), електроніка та телекомунікації (6173 заяви), математика та статистика (6348 заяв), цивільна безпека (6687 заяв), електрична інженерія (8251 заява) [3]. Таким чином, вибір професії сучасні абітурієнти

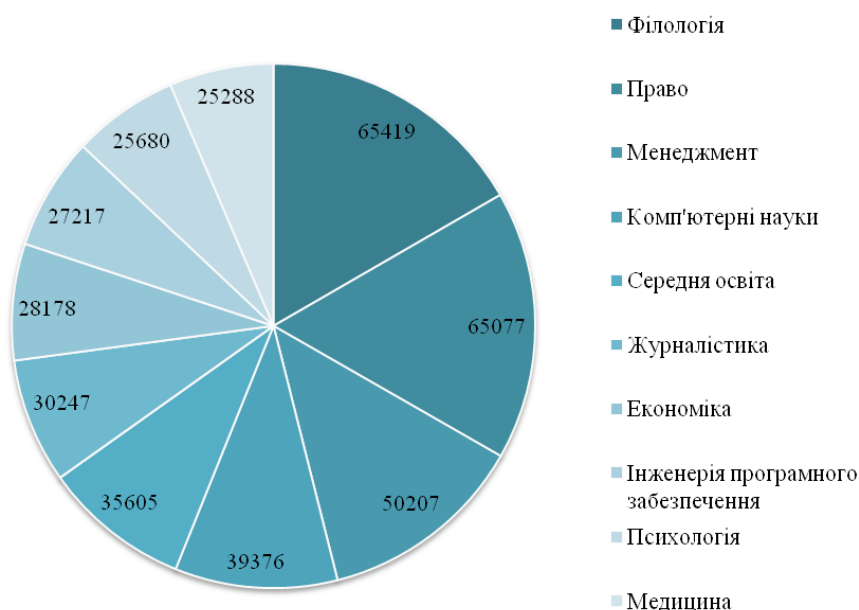

Рис. 6. Топ-10 спеціальностей за кількістю поданих заяв [1]

здійснюють, на жаль, без урахування потреб ринку праці країни та тенденцій його розвитку.

Необхідно зауважити, що змінюється та трансформується також **форма зайнятості**, яка починає набувати дедалі менш жорстких форм. Поширеними стають віддалена зайнятість і самозайнятість, спільною рисою яких є зниження залежності працівника від роботодавця. З кожним роком популярності набувають альтернативні форми працевлаштування, а саме: *фрілансери* (залучаються як незалежні працівники до роботи спільно з штатними співробітниками й отримують заробітну плату за годину чи день роботи), *вільно-зайняті* (Gig workers, отримують оплату праці за виконання завдання (мікрозавдання), не залучаються до тривалих проєктів), *крауд-працівники* (Crowd Workers, здійснюють роботу за посередництвом платформи в Інтернеті; послуги, що надаються, є короточасними, оплата здійснюється у випадку найкращого виконання завдання) [14]. Означені тенденції зачіпають і Україну, яка у 2019 р. посіла п'яте місце в рейтингу країн за зростанням ринку фрілансу. Так, згідно з даними Payscale, станом на листопад 2019 р. кількість українців, які працюють на аутсорсингу, в порівнянні з другим кварталом 2018 р. зросла на 30 % [13].

Потрібно зауважити, що стрімкі зміни відбуваються не лише на ринку праці, змінюються також вимоги до особистості фахівця. Зокрема, згідно з даними ВЕФ [16], очікується зниження попиту на ручну працю, навички, що пов'язані з управлінням фінансовими ресурсами. Натомість зросте попит роботодавців на аналітичне й інноваційне мислення, сприйнятливість до нового і легку здатність до навчання, здатність працювати в команді, творчість, оригінальність, критичне мислення, здатність переконувати та вести переговори [16].

У найближчому майбутньому успіху в професії зможуть досягти ті фахівці, які розвивають не лише професійні, а і «м'які» (soft), соціальні та міжособистісні навички. Такі працівники зможуть успішно використати успіхи технологічної революції та реалізуватися в професії [11], оскільки soft skills дають змогу бути успішним незалежно від специфіки діяльності та напряму, в якому працює людина.

Hard skills – професійні навички, яким можна навчити та які можна виміряти. Зазвичай вони належать до переліку вимог, які описано в посадових інструкціях, і розкладаються на прості та кінцеві операції.

Безперечно, можна виокремити професії, в яких hard превалює над soft, і навпаки, однак дослідники і роботодавці [16] погоджуються з думкою про те, що soft skills – це компетенції майбутнього. Успішним професіоналом у майбутньому можна буде стати лише за умови розвитку м'яких, соціальних навичок.

Означені зміни стосуються й освітньої сфери. Акценти зміщено з опанування фундаментальними знаннями в освіті, короткої професійної підготовки для трудової діяльності на формування «м'яких» навичок і навчання протягом життя. Так, П. Гріффін справедливо відмітив, що сучасна система освіти має готувати учнів:

- працювати в умовах постійних швидких змін;
- до роботи, яка ще не з'явилася;
- до використання технологій, які ще не винайдено;
- до розв'язання проблем, про які ми ще не знаємо [9].

Отже, перед науковцями та практиками постає проблема щодо підготовки методичного забезпечення для діагностування та супроводу професійного самовизначення учнів у сучасних умовах, удосконалення традиційного змісту, форм і методів професійної орієнтації. Зазначені зміни є актуальними як для психологічної служби (апробація та адаптація існуючих діагностичних методик, розробка нових; розробка тренінгів; проведення профконсультацій), педагогічних працівників (проведення профінформування з урахуванням сучасних тенденцій ринку праці України та світу), так і системи освіти в цілому (організація індивідуалізованої та диференційованої профорієнтаційної роботи та відхід від орієнтації на «середнього учня»). Таким чином, профорієнтаційна робота в закладах освіти повинна мати не констатувальний, а розвивальний характер і зосереджуватися не на вивченні конкретних психологічних якостей, властивостей, станів тощо, а на дослідженні цілісної особистості, яка наділена унікальним внутрішнім світом, здатна до саморозвитку та самоздійснення в сучасних, швидко змінюваних умовах.

Використані літературні джерела

1. На кого і де хочуть вчитися вступники // Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/na-kogo-i-de-hochut-vchitisya-vstupniki-mon-publikuye-top-10-najbilsh-populyarnih-vshiv-ta-specialnostej-2019-roku>.
2. Попит та пропозиція на ринку праці у розрізі професій та видів діяльності // Адміністративні дані державної служби зайнятості. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analitics/68>.
3. Рейтинг спеціальностей за кількістю поданих заяв. URL: <https://osvita.ua/consultations/bachelor/65128/>.
4. Що відбувалось на ринку праці у 2019 році // НН. URL: <https://kiev.hh.ua/article/25925>.
5. Baecker D. Zukunftsfähigkeit: 16 Thesen zur nächsten Gesellschaft. Revue für Postheroisches Management / D. Baecker // Heft. 2011. No. 9. P. 8–9.
6. Bureau of Labor Statistics, U.S. // Department of Labor, Employment Projections. URL: <https://data.bls.gov/projections/occupationProj>.

7. Drucker P. Managing in the next society / P. Drucker. Routledge, New York, 2007.
8. Esquiresg. URL: <https://www.esquiresg.com/subscribe/>.
9. Griffin P., McGaw B., Care E. Assessment and Teaching of 21st Century Skills, Defining Twenty First Century Skills / P. Griffin, B. McGaw, E. Care // Springer Science + Business Media B. V., 2011. P. 17–66.
10. Inernational Labour Organization. URL: <https://www.ilo.org/>.
11. Ryder G. As tech disrupts our jobs, it's not too late to turn pain into gain / G. Ryder. URL: https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_647815/lang--en/index.htm.
12. Talk to transformer. URL: talktotransformer.com.
13. The Global Gig-Economy Index. Cross-border freelancing trends that defined Q2 2019. Payoneer, 2019. URL: https://pubs.payoneer.com/images/q2_global_freelancing_index.pdf.
14. Todoli-Signes A. The End of the Subordinate Worker? The On-Demand Economy, the Gig Economy, and the Need for Protection for Crowdworkers / A. Todoli-Signes // 33 International Journal of Comparative Labour Law and Industrial Relations, 2017. Issue 2. P. 241–268.
15. United States Department Of Labor. Employment change, 2018–2028. URL: <https://data.bls.gov/projections/occupationProj>.
16. World Economic Forum: Future of Jobs Report 2018. Switzerland. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2018.pdf.
17. World Employment and Social Outlook: Trends 2018 International Labour Office – Geneva: ILO, 2018. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/dgreports/dcomm/publ/documents/publication/wcms_615594.pdf.
6. Bureau of Labor Statistics, U.S. Department of Labor; Employment Projections. Retrieved from: <https://data.bls.gov/projections/occupationProj>.
7. Drucker, P. (2007). Managing in the next society. Routledge, New York.
8. Esquiresg. Retrieved from: <https://www.esquiresg.com/subscribe/>.
9. Griffin, P., McGaw, B., & Care, E. (2011). Assessment and Teaching of 21st Century Skills, Defining Twenty First Century Skills. Springer Science + Business Media B. V., P. 17-66.
10. Inernational Labour Organization. Retrieved from: <https://www.ilo.org/>.
11. Ryder, G. As tech disrupts our jobs, it's not too late to turn pain into gain. Retrieved from: https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_647815/lang--en/index.htm.
12. Talk to transformer. Retrieved from: talktotransformer.com.
13. The Global Gig-Economy Index. Cross-border freelancing trends that defined Q2 2019. (2019). Payoneer. Retrieved from: https://pubs.payoneer.com/images/q2_global_freelancing_index.pdf.
14. Todoli-Signes, A. (2017). The End of the Subordinate Worker? The On-Demand Economy, the Gig Economy, and the Need for Protection for Crowdworkers. 33 International Journal of Comparative Labour Law and Industrial Relations. 2. P. 241-268.
15. United States Department Of Labor. Employment change, 2018–2028. Retrieved from: <https://data.bls.gov/projections/occupationProj>.
16. World Economic Forum: Future of Jobs Report 2018. Switzerland. Retrieved from: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2018.pdf.
17. World Employment and Social Outlook: Trends 2018 International Labour Office. (2018). Geneva: ILO. Retrieved from: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/dgreports/dcomm/publ/documents/publication/wcms_615594.pdf.

References

1. Na koho i de khochut vchytysia vstupnyky [To whom and where do the entrants want to study]. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy – Ministry of Education and Science of Ukraine. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/news/na-kogo-i-de-hochut-vchytysia-vstupniki-mon-publikuye-top-10-najbilsh-populyarnih-vishiv-ta-specialnostej-2019-roku>.
2. Popyt ta propozyitsia na rynku pratsi u rozrizi profesii ta vydiv diialnosti [Demand and supply in the labor market by professions and activities]. Administratyvni dani derzhavnoi sluzhby zainiatosti – Administrative data of the State Employment Service. Retrieved from: <https://www.dcz.gov.ua/analitics/68>.
3. Reitynh spetsialnostei za kilkistiu podanykh zaiav [Rating of specialties by the number of applications submitted]. Retrieved from: <https://osvita.ua/consultations/bachelor/65128/>.
4. Shcho vidbuvalos na rynku pratsi u 2019 rotsi [What happened in the labor market in 2019.]. HH. Retrieved from: <https://kiev.hh.ua/article/25925>.
5. Baecker, D. (2011). Zukunftsfähigkeit: 16 Thesen zur nächsten Gesellschaft. Revue für Postheroisches Management. Heft. No. 9. P. 8-9.

Melnyk Maryna. Vocational Guidance and Career Counseling: Current Challenges.

Summary.

The impact of social, cultural, demographic, economic, environmental and technological changes on the modern labor market is described in the article. Trends in the global labor market development, projected change in the share of employment is highlighted. Missing and new professions (given by the International Labor Organization at the UN) are mentioned. Modern technologies that will be introduced into business and production in the near future (artificial intelligence, virtual reality, Big Data, "Internet of Things", machine learning, cloud technologies etc.) are listed. Stable and emerging professions and professions that are out of date (according to WEF) are described. The regional specificity of the labor market and its trends are highlighted.

The peculiarities of Ukrainian labor market are described. The structure of vacancies by the economic

activity type is presented. Areas of professional activity that are popular among Ukrainian entrants are highlighted. Top majors in terms of the submitted application number by entrants in 2019 are presented.

Changes and transformations of the workers employment form in the modern labor market are described. Alternative forms of employment, such as: Freelancers, Gig workers, Crowd Workers are described. Trends in the development of alternative employment forms in Ukraine are highlighted.

The main changes in the employer's requirements to the employee's personality are covered. Features of professional (hard) and "soft" skills' influence on professional realization are mentioned. The shift in emphasis on the acquisition of basic knowledge in education, the relatively short vocational training for working on soft skills and lifelong learning is described. Prospects for further research on the problem are outlined.

Key words: giftedness; gifted high school students; professional self-determination; vocational guidance.

Мельник М.Ю. Профессиональная ориентация и карьерное консультирование: современные вызовы.

Аннотация.

В статье проведен анализ современного рынка труда и тенденций его развития. Указано, какие из современных технологий будут внедрены в ближайшее время в бизнес и производство. Описаны стабильные и новые профессии, а также профессии, теряющие актуальность. Освещена региональная специфика рынка труда и тенденции его развития. Описаны альтернативные формы трудоустройства (фрилансеры), свободно-занятые (Gig Workers), крауд-работники (Crowd Workers). Освещены основные изменения в требованиях работодателей к личности работника. Упомянуты особенности влияния профессиональных и «мягких» (soft) навыков на профессиональную реализацию. Определены перспективы дальнейших исследований проблемы.

Ключевые слова: одаренность; одаренные ученики старших классов; профессиональное самоопределение; профориентация.

Стаття надійшла до редколегії 11 листопада 2019 року

